

Provincie Overijssel

Luttenbergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 499 88 99
Fax 038 425 48 88
overijssel.nl
postbus@overijssel.nl

KvK 51048329
IBAN NL45 RABO 0397 3411 21

Inlichtingen bij

telefoon 038 499 [REDACTED]
[REDACTED]@overijssel.nl
Zaaknummer 5558740

Woningstichting Vechtdal Wonen
De heer [REDACTED]
Postbus 132
7730 AC OMMEN

Datum	Kenmerk	Bijlagen	Uw brief	Uw kenmerk
17.02.2020	2020/0029813	3	15 oktober 2019	

Onderwerp: Ontheffing Wet natuurbescherming

Geachte heer [REDACTED],

U heeft een aanvraag om een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming – onderdeel soorten¹ (verder Wnb - soorten) bij ons ingediend. Deze hebben wij op 15 oktober 2019² ontvangen. De aanvraag heeft u tussentijds gewijzigd³. Deze gewijzigde aanvraag is het uitgangspunt voor deze ontheffing. De aanvraag is gedaan vanwege het uitvoeren van onderhouds- en vervangingswerkzaamheden aan de Beatrixlaan, Irenestraat en de Lage Gaardenstraat in Hardenberg. In deze brief geven wij onze beslissing weer.

Besluit

Wij verlenen u een ontheffing⁴ van verbodsbepalingen voor soorten van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In het bijzonder gaat het om het verbod om nesten en rustplaatsen van de huismus opzettelijk te vernielen of te beschadigen⁵ en om het verbod om de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis te beschadigen of te vernielen⁶.

Deze ontheffing heeft betrekking op het uitvoeren van onderhouds- en vervangingswerkzaamheden aan de Beatrixlaan, Irenestraat en de Lage Gaardenstraat in Hardenberg.

U krijgt geen ontheffing van het verbod om de huismus en de gewone dwergvleermuis te verstoren. U treft namelijk voldoende maatregelen, waardoor geen sprake is van het opzettelijk verstoren van deze soorten.

De motivering voor ons besluit is in bijlage 2 (overwegingen) weergegeven.

Deze ontheffing treedt in werking een dag na de verzenddatum van dit besluit tot en met 3 februari 2025.

Voorschriften

Aan ons besluit verbinden wij voorschriften. Deze zijn in bijlage 1 weergegeven.

---

¹ In het kader van art. 3.3, eerste lid en art. 3.8, eerste lid van de Wnb.
² EDO-kenmerk 2019/0317520.
³ EDO-kenmerk 2019/0384933.
⁴ Op basis van art. 3.3, eerste lid en art. 3.8, eerste lid van de Wnb.
⁵ Art. 3.1, tweede lid van de Wnb.
⁶ Art. 3.5, vierde lid van de Wnb.

Bezwaar

Als u het niet eens bent met dit besluit om ontheffing te verlenen kunt u bezwaar maken. Op pagina 3 wordt toegelicht hoe u dit kunt doen.

Leges

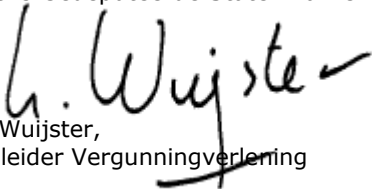
U bent voor het in behandeling nemen van uw aanvraag leges verschuldigd⁷. De verschuldigde leges voor dit besluit bedragen €2.948,00.

Voor betaling van dit bedrag ontvangt u een factuur. Op deze factuur staat tevens vermeld hoe u eventueel bezwaar kunt aantekenen tegen de hoogte van het legesbedrag en de gehanteerde grondslagen.

Vragen

Heeft u vragen? Belt u dan met [REDACTED], te bereiken tijdens kantooruren op nummer 038 499 [REDACTED]. Schrijft u ons een brief of e-mail? Behandel dan één onderwerp per brief of e-mail. Wilt u ook het zaaknummer Z-HZ_WNB-2019-004158 vermelden? Op die manier kunnen wij sneller op uw vraag of opmerking reageren.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Overijssel,

Lars Wuijster,
teamleider Vergunningverlening

Bijlagen:

Bijlage 1
Bijlage 2
Bijlage 3

Voorschriften

Overwegingen bij het besluit
Ligging van het plangebied

Afschriften

Een afschrift van dit besluit is tevens verzonden aan:

- Burgemeester en wethouders van de gemeente Hardenberg;
- Eelerwoude, dhr. [REDACTED], Mossendamsdwarsweg 3 in Goor.

---

⁷ Belastingverordening Overijssel

Als u het niet eens bent met dit besluit kunt u bezwaar maken, als u belanghebbende bent.

Stuurt u dan een bezwaarschrift aan ons. Wij controleren dan of wij een juist besluit hebben genomen.

Uw bezwaarschrift is een brief die aan een aantal eisen moet voldoen.

De wet stelt eisen aan uw bezwaarschrift. Die eisen zijn:

1. U zegt met welk besluit u het niet eens bent. Dit doet u door in uw bezwaarschrift het kenmerk te vermelden dat op onze brief staat.
2. U zegt waarom u het niet eens bent met dit besluit.
3. U zet uw naam, adres, handtekening en de datum op uw bezwaarschrift.
4. U verstuurt het bezwaarschrift op tijd. Op onze brief staat een verzenddatum. U stuurt ons binnen zes weken na die datum uw bezwaarschrift.

Uw bezwaarschrift kunt u op 3 manieren aan ons versturen.

1. Met de post naar: Gedeputeerde Staten van Overijssel, Team Juridische zaken, Postbus 10078, 8000 GB Zwolle.
2. Via internet. U gebruikt daarvoor ons digitale bezwaarformulier. U vindt het formulier via <https://forms.overijssel.nl/bezwaar-klacht/bezwaar-beslissing/>.
3. Met een faxbericht. Het faxnummer van het team Juridische Zaken is: 038 – 425 48 02.

Wat als u niet kunt wachten tot er een nieuw besluit is genomen?

Ook als u bezwaar maakt treedt dit besluit gewoon in werking. Dat kan vervelende gevolgen voor u hebben. U kunt de Rechtbank Overijssel dan vragen een voorlopige beslissing te nemen, door een zogeheten 'voorlopige voorziening' aan te vragen. Dit is een aparte procedure die loopt naast de door u gestarte bezwaarprocedure. Voor de behandeling van uw verzoek om een voorlopige voorziening betaalt u een bedrag. De rechter kan beslissen dat wij dat bedrag aan u moeten vergoeden. Voor informatie over het indienen van een verzoek belt u met de Rechtbank Overijssel: 088 – 361 55 55.

BIJLAGE 1 - VOORSCHRIFTEN

Informatie die van belang is bij melden of contact met bevoegd gezag

Geef u in de e-mail (meldpunt@overijssel.nl) naar ons of in een telefoongesprek (038 499 88 99) altijd aan dat het gaat om de Wet natuurbescherming – soortenbescherming, de naam van het project en ons kenmerk van dit besluit (2020/0029813). Daarmee is direct duidelijk voor welk deel van de organisatie de melding of uw verzoek tot contact bestemd is.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemeen

1. Deze ontheffing is alleen geldig voor (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
2. Minimaal zeven werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden informeert u ons over de startdatum door een e-mail te sturen naar meldpunt@overijssel.nl. Geeft u bij de melding aan:
  - de contactpersoon ter plaatse, inclusief het 06-telefoonnummer van de contactpersoon;
  - de naam van de begeleidende ecologische deskundige⁸, inclusief het 06-telefoonnummer van deze persoon;
  - het adres waar de werkzaamheden worden uitgevoerd;
  - het kenmerk van deze beschikking (2020/0029813).
3. De ontheffinghouder neemt direct contact op met het Overijssel Loket, telefoonnummer 038 499 88 99 als bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen. Als het voorkomen van overtreding van verbodsbepalingen niet mogelijk is moet u de activiteiten direct staken. De effecten van de activiteiten voor de aangetroffen soort moet de ontheffinghouder in beeld brengen en doorgeven. Daarbij moeten ook de maatregelen worden meegenomen die nodig zijn om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen. Alleen na toestemming van de provincie mag het werk worden hervat.
4. Als de ontheffinghouder het voornemen heeft af te wijken van de uitvoeringsperiode, de voorgeschreven middelen of van de voorgenomen handelingen als weergegeven in de aanvraag, dan dient hij dit - voorafgaand aan de voorgenomen wijzigingen - ter goedkeuring voor te leggen aan de provincie. Dit is nodig omdat voor deze wijzigingen opnieuw de effecten op de betrokken soorten beoordeeld moet worden. Alleen na toestemming van de provincie is de voorgenomen afwijking toegestaan. Neem hiervoor contact op met het bevoegd gezag via een e-mail naar meldpunt@overijssel.nl.

Soortspecifiek

Huismus

5. Bij de planning van de werkzaamheden, zoals het ongeschikt maken en het uitvoeren van dakwerkzaamheden, houdt u rekening met de kwetsbare voortplantingsperiode en winterperiode van de huismus. De voortplantingsperiode loopt globaal van maart tot en met augustus. Aaneengesloten vorstperiodes van minimaal drie dagen (met overdag temperaturen lager dan 0 graden Celsius) in de periode december tot en met februari vormen ook kwetsbare perioden. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kunnen deze perioden langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden wordt door een ecologisch deskundige op het gebied van de huismus.

---

⁸ De provincie Overijssel verstaat onder een ecologisch deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soort specifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of
- op HBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soorten herkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau welke is aan gesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of bescherming.

6. Sinds november 2019 zijn in totaal 18 houten nestkasten aanwezig voor de huismus. Deze nestkasten zijn geplaatst aan nabijgelegen woningen. Deze nestkasten mogen verhangen of verplaatst worden, mits dit buiten de kwetsbare perioden wordt gedaan (voorschrift 5) en mits vogelvides aanwezig zijn op de oorspronkelijk nestlocaties (voorschrift 8).
7. Het ongeschikt maken van de nesten en rustplaatsen van de huismus voert u uit buiten de kwetsbare perioden door nest- en rustplaatsen ontoegankelijk te maken. Alvorens u dit doet controleert u of daadwerkelijk geen vogels aanwezig zijn. Door bijvoorbeeld te kloppen op de buitenste rij dakpannen of door de buitenste rij dakpannen van de zijgevels te liften. Het ongeschikt maken wordt begeleid door de ecologisch deskundige op het gebied van de huismus. Vanuit de goten worden de ruimten tot onder het dak dichtgepurd. De zijkanten van de daken (de hoekwoningen) worden afgetimmerd. Indien er ook elders nog toegangswegen zijn, zoals rondom de schoorstenen, worden deze tevens afgedicht. De werkzaamheden worden tezamen met de ecologisch deskundige beslist, uitgevoerd en gecontroleerd op hun effectiviteit. Ruimten kleiner dan 2 centimeter achter bijvoorbeeld de nok en gevelpannen worden opengelaten. Zo worden vleermuizen niet opgesloten. Dergelijke openingen zijn te klein voor huismus.
8. Alle dakranden van alle woningen worden voorzien van vogelvides, welke onder de dakpannen worden geplaatst. Hierbij zorgt u voor voldoende ruimte tussen de onderste rij dakpannen en dakgoten, zodat de huismus kan in- en uitvliegen. Vogelvides worden geplaatst gedurende de uitvoering van de dakwerkzaamheden.

Gewone dwergvleermuis

9. U dient bij de planning van de werkzaamheden, zoals het ongeschikt maken en het uitvoeren van dakwerkzaamheden, rekening te houden met de kwetsbare voortplantings- en overwinteringsperiode van de gewone dwergvleermuis. De voortplantingsperiode loopt globaal van half mei tot en met augustus. De overwinteringsperiode loopt globaal van november tot en met maart. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kunnen deze perioden langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een ecologisch deskundige op het gebied van de gewone dwergvleermuis.
10. Sinds november 2019 zijn acht tijdelijke vleermuiskasten (type Chillon van Vivara) aanwezig aan het flatgebouw aan de Lage Gaardensestraat 2-64. Deze vleermuiskasten mogen verhangen of verplaatst worden, mits dit buiten de kwetsbare perioden wordt gedaan (voorschrift 9), gecontroleerd wordt op afwezigheid van vleermuizen en mits de daken binnen het plangebied weer geschikt zijn gemaakt als verblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis (voorschrift 12).
11. Minimaal één dag voorafgaand aan de dakrenovaties van woonblokken maakt u alle (potentiele) zomer- en paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis ongeschikt. Het ongeschikt maken vindt plaats door het verwijderen van dakpannen. Hierbij zorgt u ervoor dat de daken voldoende doortochten, maar zodanig dat het aantal te verwijderen dakpannen beperkt blijft. Dit vergt een ecologische begeleiding van een vleermuisdeskundige, zodat geborgd wordt dat aanwezige vleermuizen voldoende wegkruipmogelijkheden hebben. Wanneer daken voldoende doortochten dient minimaal één dag gewacht te worden. Vervolgens wordt een controle uitgevoerd, met behulp van een batdetector, om na te gaan of nog vleermuizen aanwezig zijn onder het dak. Deze controle wordt uitgevoerd door een ecologisch deskundige(n). Indien alsnog vleermuizen onder het dak aanwezig zijn, neemt u extra maatregelen om de verblijfplaats verder ongeschikt te maken. De ecologisch deskundige bepaalt de uitvoering hiervan. Deze procedure wordt herhaald totdat geen exemplaren meer waargenomen worden. De dakwerkzaamheden mogen pas starten als uit de controle blijkt dat er geen vleermuizen meer aanwezig zijn. Wanneer tijdens het weghalen van dakpannen vleermuizen wegvliegen, dan neemt u contact op met het meldpunt (038 499 88 99). In overleg met ons wordt dan een andere werkwijze bepaald.
12. Alle daken worden weer toegankelijk en geschikt gemaakt voor de gewone dwergvleermuis als zomer- en paarverblijfplaats. Bij het vervangen van de dakpannen en overstek wordt in de toekomstige situatie de oorspronkelijke breedte aangehouden bij in- en uitvliegopeningen of openingen gecreëerd (globaal 1,5 – 2 cm breed). Daarnaast wordt er onder het dak een ruimte van minimaal 3 centimeter aangehouden die isolatievrij blijft zodat vleermuizen weer ruimte onder het dak hebben. Indien de windveren of boeiboorden geschilderd worden en erg glad worden, worden er gaasmatten op de windveren geplaatst zodat vleermuizen voldoende grip hebben bij het uit- en invliegen/kruipen.

Overige zaken

13. U houdt een ecologisch logboek bij (of (laat bijhouden)), bijvoorbeeld door de betrokken ecologisch deskundige. Uit dit logboek blijkt aantoonbaar hoe en waarom uitvoering is gegeven aan de bovengenoemde voorschriften. Het gaat dan onder andere om het bijhouden van data van uitvoeren in relatie tot weersomstandigheden, wijze van ongeschikt maken, resultaten inspecties, oplossingen bij onverwachte soorten of situaties en beschrijven en onderbouwen van afwijkingen ten opzichte van de beschreven voorschriften. Het ecologisch logboek is aanwezig op de werklocatie.

BIJLAGE 2 - Overwegingen bij het besluit

Het besluit bestaat uit de ontheffing en voorschriften. In deze bijlage zijn de overwegingen bij het besluit opgenomen. Het besluiten de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De overwegingen zijn als volgt opgebouwd:

A	WEERGAVE VAN DE FEITEN	9
A1	Aanvraag ontheffing beschermde soorten	9
A1.1	Omschrijving van het project	9
A1.2	Doelstelling van het project	9
A1.3	Soorten waarvoor ontheffing wordt gevraagd	9
A1.4	Periode	9
A1.5	Onderliggende documenten	9
A1.6	Aanvullende gegevens	9
A2	Bevoegdheid	9
A2.1	Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd	9
A3	Procedure	10
A3.1	Overeenstemming andere provincie	10
A3.2	Adviesverzoek aan gemeente	10
A4	Toetsingskader soorten	10
A4.1	Wettelijke regels	10
A4.2	Provinciaal beleid	10
A4.2.1	Omgevingsverordening, hoofdstuk 7 Natuur	10
A4.2.2	Beleidsregel Natuur Overijssel 2017	11
A4.2.3	Jaarrond beschermde vogelnesten	11
B	TOETSING AANVRAAG ONTHEFFING SOORTEN	12
B1	Inhoudelijke beoordeling	12
B1.1	Onderzoeksmethode en resultaten onderzoek	12
B1.1.1	Beschrijving onderzoeksmethoden en resultaat	12
B1.1.2	Beoordeling uitgevoerd onderzoek	13
B1.2	Invloed van het project op betrokken soorten	13
B1.2.1	Effectbeoordeling in de aanvraag	13
B1.2.2	Toetsing van de effectbeoordeling	14
B1.3	Alternatieven voor realisatie van het project	15
B1.3.1	Alternatievenafweging in de aanvraag	15
B1.3.2	Toetsing van de alternatievenafweging	15
B1.4	Wettelijk belang van het project	16
B1.4.1	Motivatie wettelijk belang in de aanvraag	16
B1.4.2	Toetsing aan wettelijk belang	16
B1.5	Beoordeling staat van instandhouding	17
B1.6	Toetsing aan overige vereisten	17
B1.7	Eindconclusie toetsing	17

B1.8	Zorgplicht blijft altijd gelden.....	17
C	Slotconclusie	17

A WEERGAVE VAN DE FEITEN

A1 Aanvraag ontheffing beschermde soorten

A1.1 Omschrijving van het project

Het plangebied betreft woningen aan de Beatrixlaan, Irenestraat en de Lage Gaardenstraat in Hardenberg. De locatie van het plangebied is weergegeven in bijlage 3 van dit besluit.

De daken van de woningen worden geïsoleerd en verouderde materialen (bijvoorbeeld dakgoten) die aan het einde van hun levensduur zijn, worden vervangen. Werkzaamheden die worden uitgevoerd zijn:

- Vervangen dak;
  - Vervangen dakgoten;
  - Vervangen dakpannen;
  - Binnen werkzaamheden (schilderen, keukenvervanging, asbestsanering en dergelijke).
- Er worden geen werkzaamheden aan het openbaar groen of de tuinen uitgevoerd. Eventuele spouwmuuren worden niet geïsoleerd.

De werkzaamheden worden in de periode maart tot en met oktober 2020 uitgevoerd. De werkzaamheden worden per woonblok uitgevoerd en afgerond. Qua duur geldt hierbij ongeveer 2 weken per woonblok.

A1.2 Doelstelling van het project

De werkzaamheden maken de woningen energiezuiniger en de levensduur wordt verlengd. Zo voldoen de woningen weer aan de huidige eisen.

A1.3 Soorten waarvoor ontheffing wordt gevraagd

U vraagt ontheffing aan van het verbod om de nesten en rustplaatsen van de huismus opzettelijk te vernielen of te beschadigen⁹ en om de huismus opzettelijk te storen¹⁰. Tevens wordt ontheffing gevraagd van het verbod om de gewone dwergvleermuis opzettelijk te verstoren¹¹ en om de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis te beschadigen of te vernielen¹².

A1.4 Periode

De ontheffing wordt aangevraagd voor de periode van 3 februari 2020 tot en met 3 februari 2025.

A1.5 Onderliggende documenten

Voor de beoordeling van de aanvraag zijn de volgende documenten toegezonden:

- Rapport 'Projectplan Wet natuurbescherming renovatielocatie Vechtdal Wonen 2020', van 7 oktober 2019;
- Notitie 'aanvullende vragen', van 12 november 2019.

Verder zijn de volgende onderzoeken bij de beoordeling betrokken:

- Concept rapportage met betrekking tot een gebiedsonderzoek binnen de gemeente Hardenberg (Eelerwoude, in prep.).

A1.6 Aanvullende gegevens

Wij hebben uw aanvraag op 15 oktober 2019 ontvangen. Op 8 november 2019 zijn aanvullende gegevens gevraagd. Deze gegevens zijn op 12 november 2019¹³ ontvangen.

A2 Bevoegdheid

A2.1 Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd

De aangevraagde activiteiten vinden (hoofdzakelijk) plaats op het grondgebied van Overijssel. De activiteiten vallen niet onder de uitzonderingen van de bevoegdheid, zoals weergegeven in het Besluit

---

⁹ Art. 3.1, tweede lid

¹⁰ Art. 3.1, vierde lid

¹¹ Art. 3.5, tweede lid

¹² Art. 3.5, vierde lid

¹³ Ons kenmerk 2019/0384933

natuurbescherming¹⁴. In dat geval zijn Gedeputeerde Staten van provincie Overijssel bevoegd tot het nemen van besluiten op basis van de Wnb (art. 1.3, eerste lid).

Als de activiteiten ook gevolgen heeft voor populaties van soorten op het grondgebied van de aangrenzende provincie (Wnb, art. 1.3, derde lid) stemmen wij ons besluit af met gedeputeerde staten van die provincie.

A3 Procedure

De procedure voor het verlenen van de ontheffing is uitgevoerd in overeenstemming met hoofdstuk 5 van de Wnb. Daarbij zijn de relevante artikelen van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

A3.1 Overeenstemming andere provincie

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op ons grondgebied. De effecten van het project op beschermde soorten zijn beperkt tot ons grondgebied. Overeenstemming met een andere provincie is niet nodig.

A3.2 Adviesverzoek aan gemeente

Wij hebben de aanvraag naar het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hardenberg gestuurd met het verzoek om advies. De gemeente is vier weken de gelegenheid geboden om te reageren.

Zij heeft van deze mogelijkheid geen gebruik gemaakt.

A4 Toetsingskader soorten

Een ontheffing kan worden verleend als aan verschillende kaders is voldaan. In deze paragraaf beschrijven we kort aan welke kaders wordt getoetst.

A4.1 Wettelijke regels

Een verzoek tot ontheffing wordt beoordeeld op basis van de regels, zoals deze zijn opgenomen in hoofdstuk 3, paragraaf 3.1, 3.2 en 3.3 van de Wet natuurbescherming. Bij ons oordeel houden we tevens rekening met het derde lid van artikel 1.10 Wnb. Ook het Besluit natuurbescherming¹⁵ en (soms) de Regeling natuurbescherming¹⁶ zijn voor de toetsing relevant.

A4.2 Provinciaal beleid

Naast de wettelijke regels hebben wij beleid opgesteld in onze Omgevingsvisie. De regels, die daaruit voortkomen, zijn vastgelegd in onze Omgevingsverordening Overijssel 2017 (hoofdstuk 7).

A4.2.1 Omgevingsverordening, hoofdstuk 7 Natuur

Met de Omgevingsverordening Overijssel 2017 (hierna: Omgevingsverordening) hebben wij een nadere invulling gegeven aan enkele wettelijke regels. In deze verordening zijn een aantal nationaal beschermd diersoorten vrijgesteld van de verbodsbepalingen. Het gaat om soorten die algemeen voorkomen. De betreffende soorten zijn opgenomen in bijlage 9a bij artikel 7.4.1 van de Omgevingsverordening. De populaties van deze soorten verkeren in een gunstige staat van instandhouding. Deze vrijstellingen zijn aanvullend aan de vrijstellingen via de gedragscodes.

Voor de soorten in de eerder genoemde bijlage geldt een vrijstelling voor het opzettelijk doden of vangen. Dit geldt alleen als dit nodig is in het belang, zoals dit is weergegeven per soort in bijlage 9a bij artikel 7.4.1 van de Omgevingsverordening. Voor deze soorten is het ook toegestaan om de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of te vernielen, als aan onderstaande voorwaarden zijn voldaan.

Voorwaarden

- De vrijstelling voor de handeling is niet geregeld in een door de minister goedgekeurde gedragscode.
- Er zijn geen andere bevredigende oplossingen om de doelstellingen van de handelingen te bereiken.

---

¹⁴ Besluit natuurbescherming, art. 1.3, eerste lid

¹⁵ Art. 3.9 Besluit natuurbescherming

¹⁶ Art. 3.22 Regeling natuurbescherming i.s.m. art. 3.25 Besluit natuurbescherming

- De algemene zorgplicht is in acht genomen. Dat wil zeggen dat het opzettelijk vangen en doden van dieren zoveel mogelijk is voorkomen.

A4.2.2 Beleidsregel Natuur Overijssel 2017

In onze beleidsregel¹⁷ is vastgesteld dat wij kennisdocumenten soorten¹⁸ (voorheen de soortenstandaarden) betrekken bij de afweging tot het verlenen van een ontheffing op basis van de artikelen 3.3, 3.8 en 3.10 van de Wnb.

A4.2.3 Jaarrond beschermde vogelnesten

Onder invloed van jurisprudentie heeft de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) in 2009 lijsten opgesteld van de vogelsoorten, waarvan het nest jaarrond beschermd moet worden. Wij hebben deze lijsten van jaarrond beschermde nesten van vogels in 2017 beleidsarm overgenomen.

Inmiddels is gebleken dat deze landelijke lijsten niet volledig op onze provincie zijn toegespitst. Daarom hebben wij deze lijsten aangepast. Deze nieuwe lijsten zijn tot stand gekomen aan de hand van de meest recente trends en aantallen van broedvogels in Nederland en in Overijssel. Vervolgens is beoordeeld of de soorten in de juiste categorie waren ingedeeld om de soort aan te merken als soort met vast nest respectievelijk soort met jaarrond beschermd functioneel leefgebied.

Wij hebben 2 lijsten vastgesteld, namelijk:

1. Lijst Vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten Overijssel.
2. Lijst vogelsoorten met jaarrond beschermd functioneel leefgebied Overijssel.

De nesten c.q. het ecologisch functionele leefgebied van de soorten op de lijsten zijn beschermd.

Bescherming nesten algemeen

Het nest van een vogel is de plaats of ruimte die een vogel gebruikt voor het leggen en het uitbroeden van de eieren en voor het grootbrengen van de jongen. Indien de soort nest-indicerend gedrag vertoont, zoals het baltsgedrag en het aanslepen van nestmateriaal tot het moment dat de jongen zelfstandig zijn, is het niet toegestaan het nest te verwijderen of de broedlocatie ongeschikt te maken. Het nest-indicerend gedrag is al onderdeel van het broeden.

Als het gaat om vogelsoorten, waarbij de jongen direct het nest verlaten (nestvlinders), is ook de ruime omgeving van het nest belangrijk. In de context van de Wnb valt onder nest zowel de inhoud als de ecologisch functionele omgeving onder het begrip nest. De omvang van de ecologisch functionele omgeving verschilt per vogelsoort. Het betreft de omgeving die nodig is om het broedsucces van de betreffende vogelsoort te garanderen. Onder de verbodsbepaling vallen alle activiteiten die het broedsucces negatief beïnvloeden of teniet doen. Ook situaties, die het nest op zich niet fysiek aantasten, kunnen onder de verbodsbepalingen vallen. Als er bijvoorbeeld sprake is van aantasting van de ecologisch functionele omgeving, waardoor de broedvogel zijn nestplek permanent verlaat.

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken. Die vogels gebruiken hun nest niet als een vaste rust of verblijfplaats. De meeste nesten voor eenmalig gebruik genieten buiten het broedseizoen¹⁹ niet de bescherming van artikel 3.1 van de Wnb.

Jaarrond beschermd nest of leefgebied

Nesten van de huismus zijn jaarrond beschermd. Voor deze soort geldt dat de specifieke voorwaarden voor het broeden en grootbrengen van de jongen niet overal aanwezig zijn. De broedplekken met het ecologisch functionele leefgebied van deze soort genieten daarom ook buiten het broedseizoen bescherming. Op basis daarvan is bij het verwijderen van (oude) nesten van deze soort altijd een ontheffing nodig. Zonder ontheffing is er sprake van een overtreding van de verbodsbepalingen.

¹⁷ Art. 4.2.1 Beleidsregel Natuur Overijssel 2017

¹⁸ Te raadplegen via: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/>.

¹⁹ Het broedseizoen start met nest-indicerend gedrag en eindigt als de jongen geen ouderzorg meer nodig hebben. De duur en periode van het broedseizoen verschilt per soort.

B TOETSING AANVRAAG ONTHEFFING SOORTEN

B1 Inhoudelijke beoordeling

Onze Omgevingsverordening geeft voor uw handeling en betrokken soorten geen vrijstelling. We betrekken wel het kennisdocument soorten (voorheen de soortenstandaard) van de huismus en de gewone dwergvleermuis bij onze toetsing.

B1.1 Onderzoeksmethode en resultaten onderzoek

B1.1.1 Beschrijving onderzoeksmethoden en resultaat

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van een verkenning van bestaande inventarisatiegegevens (bureauonderzoek) en gericht onderzoek naar vleermuizen, huismus, gierzwaluw en overige soorten. In 2019 is geheel Hardenberg middels een basiskartering geïnventariseerd op beschermde soorten. Hierdoor is een goed beeld verkregen van de aanwezigheid van overige beschermde soorten. Ook zijn de woningen voorafgaand en na het vleermuisonderzoek visueel geïnspecteerd. Ten aanzien van overige beschermde soorten zijn geen sporen of aanwijzingen aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van verblijfplaatsen of essentieel leefgebied van deze soorten.

Gierzwaluw

Conform het Kennisdocument Gierzwaluw worden bij regulier onderzoek 3 veldrondes in de avonduren uitgevoerd in de periode 15 mei tot 15 juli. Bij de basiskartering in Hardenberg is dit teruggebracht naar 2 veldrondes; 1 avondronde en 1 veldronde overdag. De veldronde 's avonds is uitgevoerd voorafgaand aan een veldronde voor vleermuizen. De veldronde overdag is gedaan in de periode half juni tot half juli. In deze periode hebben gierzwaluwen jongen en vliegen ze ook overdag (bij goed weer) regelmatig in en uit. Bij de inventarisatie is geluid van gierzwaluwen afgespeeld. Jonge gierzwaluwen reageren hier op en roepen terug vanuit de verblijfplaats waardoor deze eenvoudig kunnen worden opgespoord. Een ander voordeel van een veldbezoek overdag is dat er in vergelijking met een avondbezoek langer kan worden geïnventariseerd.

Huisumus

Het onderzoek naar de huismus vond plaats op basis van territoriumkartering (zingende mannetjes, nestindicatieve waarnemingen et cetera). Het veldwerk is overdag grotendeels te voet uitgevoerd. Anders dan bij de reguliere aanpak worden er in de periode van 1 april tot 15 mei geen 2 veldrondes (conform Kennisdocument Huismus), maar wordt 1 veldronde uitgevoerd. Uw ervaring is dat deze aanpak volstaat om een goed beeld te krijgen van de soort en voldoende inzicht geeft in populaties, nestlocaties en staat van instandhouding.

Vleermuizen

Bij de uitvoering van het vleermuisonderzoek in de baltperiode (2018) is gewerkt conform het vleermuisprotocol 2017. In de kraamperiode (2019) is heel Hardenberg geïnventariseerd volgens de SMP Hardenberg methode. Hierbij is Hardenberg verdeeld in 20 deelgebieden, waarbij in elk deelgebied 2 keer een avondronde en 1 keer een ochtendronde naar vleermuizen is uitgevoerd. Het veldwerk naar vleermuizen in dit project is grotendeels op de fiets uitgevoerd, in afwijking van de gangbare en intensieve methode van inventarisatie te voet.

Resultaten van het onderzoek

Binnen het plangebied zijn 9 nesten van de huismus (onder de dakpannen) gevonden en 2 paarverblijfplaatsen (onder de dakpannen) van de gewone dwergvleermuis. U verwacht dat u geen verblijfplaatsen van de gierzwaluw gemist hebt. Nestindicerende waarnemingen van de gierzwaluw zijn niet in de wijk aangetroffen. Op korte afstand ten oosten van de wijk zijn wel nestlocaties van de gierzwaluw gevonden.

U geeft aan dat de nesten van de gierzwaluw en de huismus middels de onderzoeksmethode goed in beeld zijn gebracht. Ten aanzien van vleermuizen zijn geen verblijfplaatsen van andere soorten dan de gewone dwergvleermuis gemist. U geeft aan dat kraamkolonies uitgesloten kunnen worden; de dichtstbijzijnde kraamkolonies zijn beide op ongeveer 400 meter afstand ten oosten (twee kraamkolonies) en westen (1 kraamkolonie) van het plangebied aanwezig. Er zijn geen aanwijzingen verkregen (zwermende dieren of verhoogde concentraties tijdens uit- en invliegtijdstip) die wijzen op grotere verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis. Een individuele zomerverblijfplaats kan echter gemist zijn. Er zijn geen hoge concentraties foeragerende gewone dwergvleermuizen aangetroffen in de wijk, maar individuele dieren wisselen vaak van zomerverblijfplaats en zijn gemakkelijk te missen bij een lagere onderzoekintensiteit. Plekken die als paar-/baltserverblijfplaats worden gebruikt kunnen ook in de zomer worden gebruikt door individuele mannetjes. U gaat er bij deze ontheffingsaanvraag dan ook vanuit dat

op alle geschikte plekken een individuele gewone dwergvleermuis aanwezig kan zijn, waarbij de nadruk ligt op de locaties waar paarverblijfplaatsen zijn aangetroffen.

B1.1.2 Beoordeling uitgevoerd onderzoek

Het uitgevoerde onderzoek naar gierzwaluw, huismus en vleermuizen is niet volgens de onderzoeksprotocollen uitgevoerd, zoals beschreven in de betreffende kennisdocumenten en vleermuisprotocol. Een groot deel van Hardenberg is in zijn geheel onderzocht op deze soorten. Het betrof een globaler onderzoek²⁰, waarbij grotere gebieden met een beperktere inspanning zijn onderzocht. U heeft in het kader van het gebiedsonderzoek tegelijkertijd ook een referentieonderzoek gedaan. Hieruit blijkt dat vrijwel alle nesten van de gierzwaluw en de huismus gevonden worden met de beperktere onderzoeksinspanning. Voor vleermuizen worden kraamverblijfplaatsen niet gemist, maar kleinere zomerverblijfplaatsen kunnen wel gemist worden. De paarverblijfplaatsen zijn tijdens een onderzoek in 2018 al in kaart gebracht, welke wel volgens het vleermuisprotocol is uitgevoerd.

In dit specifieke geval kunnen wij ons vinden in het onderzoek. De belangrijkste reden hiervoor is dat de werkzaamheden niet leiden tot een permanent verlies van nest- en verblijfplaatsen onder de daken. Na dakrenovatie zorgt u er namelijk voor dat weer verblijfsruimten aanwezig zijn op de oorspronkelijke verblijfslocaties van de huismus en de gewone dwergvleermuis.

B1.2 Invloed van het project op betrokken soorten

B1.2.1 Effectbeoordeling in de aanvraag

Door de dakrenovatie worden 9 nesten van de huismus beschadigd en vernield. Aanwezige huismussen kunnen als gevolg van de werkzaamheden tijdelijk hun verblijfplaats niet gebruiken. In de nieuwe situatie worden weer verblijfplaatsen voor de huismus aangeboden. Dit vindt plaats voorafgaand aan de eerstvolgende broedperiode. De huismus is volgens u flexibel in allerlei opzichten. Ze kunnen zich binnen enkele dagen aanpassen aan veranderde omstandigheden. Verwacht wordt dan ook dat de huismus in de nieuwe situatie, in de volgende broedperiode, gewoon weer onder de pannen gaat broeden. Het effect is dus van beperkte duur, gedurende één broedseizoen.

Voor de gewone dwergvleermuis worden 2 paarverblijfplaatsen beschadigd en vernield. Deze paarverblijfplaatsen kunnen ook een functie hebben als zomer- en winterverblijfplaats.

Huismus

U heeft begin november 2019 tijdelijke kasten (18 stuks) geplaatst in de buurt van de huidige verblijfplaatsen, maar buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. De houten huismuskasten zijn door de woningstichting zelf gemaakt (Robinia hout). In deze kasten zijn al veel succesvolle broedsels van huismus vastgesteld (bijvoorbeeld in de wijk Norden in Hardenberg). De groep huismussen maakt onderdeel uit van een uitgebreid regionaal netwerk van broedparen. Ook in de aangrenzende woonblokken en woonwijken zijn eveneens nesten en foerageergebied aanwezig. Tijdens de werkzaamheden blijven dan ook voldoende alternatieve (tijdelijke) verblijfplaatsen en leefgebied in het plangebied en de directe omgeving aanwezig.

Voor het broedseizoen en de start van de werkzaamheden in maart 2020 worden de verblijfplaatsen van huismus ongeschikt gemaakt. Dit wordt gedaan door het afdichten van de toegangswegen. Vanuit de goten worden de ruimten tot onder het dak dichtgepuurd. De zijanten van de daken (de hoekwoningen) worden afgetimmerd. Indien er ook elders nog toegangswegen zijn, zoals rondom de schoorstenen, worden deze tevens afgedicht. De werkzaamheden worden tezamen van de begeleidende ecoloog beslist, uitgevoerd en gecontroleerd op hun effectiviteit. Ruimten kleiner dan 2 centimeter achter bijvoorbeeld de nok en gevelpannen worden opengelaten. Zo worden vleermuizen niet opgesloten, maar kan de huismus er niet inkomen.

Nadat de werkzaamheden zijn afgerond worden nieuwe permanente verblijfplaatsen gerealiseerd voor de huismus. Er wordt gekozen voor het plaatsen van vogelvides bij alle woningen, waardoor alle woningen geschikt blijven als nestlocatie voor de huismus. Op deze manier worden voldoende nieuwe permanente verblijfplaatsen met een compensatiefactor 2 gecreëerd, overeenkomstig met de functionaliteit van de huidige verblijfplaatsen.

De huismus komt zeer algemeen voor in Hardenberg. De 9 territoria maken onderdeel uit van een totale populatie van minimaal 857 broedparen in Hardenberg. De huismus komt overal verspreid door de wijk voor. Verwacht wordt dan ook dat de gunstige staat van instandhouding van de huismus voldoende gegarandeerd blijft.

---

²⁰ Gebiedsonderzoek door Eelerwoude voor het bezit van Woonstichting Vechtdal Wonen (in prep.).

Gewone dwergvleermuis

De locaties waar paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis aanwezig zijn zullen vanaf begin mei worden gerenoveerd (half jaar na het ophangen van de kasten). U heeft begin november 2019 acht tijdelijke kasten geplaatst (flatgebouw aan de Lage Gaardensestraat 2-64). Het type vleermuiskast dat gebruikt wordt is type Chillon van Vivara. Dit kasttype is in het verleden vaker toegepast en hierin zijn ook gewone dwergvleermuizen aangetroffen. Deze kast is van houtbeton en daardoor duurzaam (kasten blijven ook permanent hangen). Daarnaast zijn afgelopen jaren ook veel vleermuiskasten geplaatst ter hoogte van de Karel Doormanstraat (20 vleermuiskasten) op korte afstand van het plangebied (op 150 meter afstand). Hiervan waren er in 2019 3 bezet (gewone dwergvleermuis), dus ook zijn hier voldoende uitwijkmogelijkheden voor gewone dwergvleermuis.

Hoe de verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis ongeschikt worden gemaakt is afhankelijk van de weersomstandigheden en het type gebouw. Ongeschikt maken kan op verschillende manieren worden uitgevoerd; door het verwijderen van de dakpannen, het op tochtstand plaatsen van de dakpannen, licht gebruiken of door het afdichten van de toegangswegen. Welke maatregelen daadwerkelijk gekozen worden, wordt voorafgaand aan de werkzaamheden onder leiding van de begeleidende ecooloog en de uitvoerder beslist en uitgevoerd. Vooralsnog wordt ervoor gekozen de pannen te verwijderen en het dak een dag later, na check van een ecooloog op vleermuizen te isoleren. Eventuele aanwezige vleermuizen zullen door deze methode, waarbij het gehele dak doortocht, het pand verlaten of weggkruipen in de spouw. Vanuit de spouw kunnen de vleermuizen, na het leggen van de pannen die 2 centimeter losliggen van de boeiboorden, weer naar buiten kunnen kruipen (zodat ze niet opgesloten raken onder het dak).

Na afloop van de werkzaamheden wordt ervoor gezorgd dat gewone dwergvleermuis weer gebruik kan maken van de woningen als verblijfplaats. Het gaat hier om de daken en tijdens de werkzaamheden wordt er dan ook voor gezorgd dat alle daken weer beschikbaar (toegankelijk) worden gemaakt. Bij het vervangen van de dakpannen en overstek wordt in de toekomstige situatie dezelfde breedte aangehouden bij in- en uitvliegopeningen of openingen gecreëerd (globaal 1,5 – 2 cm breed). Daarnaast wordt er onder het dak een ruimte van minimaal 3 centimeter aangehouden die isolatievrij blijft zodat vleermuizen weer ruimte onder het dak hebben. Indien de windveren of boeiboorden geschilderd worden en daardoor glad, worden er gaasmatjes op de windveren geplaatst zodat vleermuizen voldoende grip hebben bij het uit- en invliegen/kruipen.

De gewone dwergvleermuis komt zeer algemeen voor in Hardenberg. Op basis van de inventarisatie in 2019 (basiskartering SMP Hardenberg) wordt de populatie op 1800-2100 exemplaren ingeschat. Verwacht wordt dan ook dat de gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis voldoende gegarandeerd blijft.

B1.2.2 Toetsing van de effectbeoordeling

Huismus

Door het vernieuwen van de daken worden 9 nesten van de huismus beschadigd en vernield. De tijdelijke huismuskasten hangen op korte afstand van de huidige nesten, waardoor het aannemelijk is dat de huismus reeds bekend is met deze kasten. Gedurende het broedseizoen kunnen de 9 broedpaartjes uitwijken naar deze tijdelijke nestkasten. Mogelijk kunnen ze ook uitwijken naar geschikte daken in omliggende woningen. Het verhangen of wegnemen van de tijdelijke nestkasten moet u aanvullend buiten de kwetsbare perioden doen, er geen vleermuizen aanwezig zijn in de kast en nadat de vogelvides zijn geplaatst (voorschrift 6).

Omdat u tijdens het broedseizoen werkzaamheden gaat uitvoeren is het belangrijk dat alle (potentiele) nestlocaties van de huismus ongeschikt gemaakt worden buiten de kwetsbare perioden. Daarom dienen de werkzaamheden (het ongeschikt maken van nesten of het verwijderen van dakpannen) onder begeleiding van een ecologische deskundige op het gebied van de huismus te worden uitgevoerd. Zodoende wordt voorkomen dat broedende huismussen worden geschaad. Daarom hebben wij voorschrift 7 opgenomen.

Alle aangepaste daken worden voorzien van vogelvides. Hierdoor wordt een duurzame plek geboden aan de 9 broedpaar van de huismus. Daarom hebben wij voorschrift 8 opgenomen. Het uiteindelijke aanbod aan geschikte nestlocaties zal na uitvoering van de werkzaamheden minimaal hetzelfde zijn.

Gewone dwergvleermuis

Voorafgaand aan de dakwerkzaamheden zijn al tijdelijke vleermuiskasten geplaatst. Hierdoor heeft de gewone dwergvleermuis voldoende uitwijkmogelijkheden tijdens de uitvoering van het project. De tijdelijke vleermuiskasten zijn geschikt als alternatieve zomer- en paarverblijfplaats. De aanwezige vleermuizen kunnen bekend zijn met de vleermuiskasten aan de schoorsteen wanneer dakwerkzaamheden aanvangen.

De voorgedragen methode voor het ongeschikt maken is in grote lijnen voldoende. Aanvullend dienen alle potentiële verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis ongeschikt gemaakt te maken. U heeft namelijk niet volledig in beeld waar alle kleinere verblijfplaatsen (zomer- of paarverblijfplaatsen) aanwezig zijn. Het ongeschikt maken moet plaats vinden onder geschikte weersomstandigheden voor vleermuizen. U mag niet in één keer alle dakpannen verwijderen. U dient ervoor zorg te dragen dat de daken voldoende doortochten, maar zodanig dat het aantal te verwijderen dakpannen beperkt blijft. Dit vergt ecologische begeleiding van een vleermuisdeskundige. Wanneer daken voldoende doortochten dient minimaal één dag gewacht te worden. Daarna moet een controle naar aanwezigheid van vleermuizen worden uitgevoerd met behulp van een batdetector. Deze controle moet uitgevoerd worden door de ecologisch deskundige(n). Indien alsnog vleermuizen onder het dak verwacht worden, dan moeten extra maatregelen getroffen worden om de verblijfplaats verder ongeschikt te maken. De ecologisch deskundige bepaalt dat. Deze procedure dient herhaald te worden totdat geen exemplaren meer waargenomen worden. De werkzaamheden mogen pas starten als uit de controle blijkt dat er geen vleermuizen meer aanwezig zijn. Op deze wijze wordt voorkomen dat eventueel aanwezige vleermuizen worden gedood tijdens de werkzaamheden. Daarom hebben wij bovenstaande handelswijze opgenomen in voorschrift 11. Zodoende wordt het eventueel opzettelijk verstoren van de gewone dwergvleermuis ook voorkomen. Wanneer tijdens het weghalen van dakpannen vleermuizen wegvliegen, dan dient u contact met ons op te nemen. In overleg met ons dient dan een andere werkwijze bepaald te worden. U krijgt namelijk geen ontheffing van ons om de gewone dwergvleermuis te verstoren.

U zorgt ervoor dat de oorspronkelijke ruimte onder de pannen behouden blijft in de nieuwe situatie. Ook wordt voldoende ruimte geboden voor de in- en uitvliegmogelijkheden. Het uiteindelijke aanbod aan geschikte zomer-, paar- en winterverblijfplaatsen zal na uitvoering van de werkzaamheden daarom minimaal hetzelfde zijn. De aanwezigheid van de gewone dwergvleermuis binnen het plangebied blijft zodoende behouden. Daarom hebben wij voorschrift 12 opgenomen.

Conclusie toetsing

Door het vervangen van de daken worden de nesten en rustplaatsen van de huismus beschadigd en vernield. Tevens worden de voortplantingsplaatsen en rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis beschadigd en vernield. Hiervoor moeten wij ontheffing verlenen. In de volgende paragrafen toetsen wij of de ontheffing op basis van de wet verleend kan worden.

B1.3 Alternatieven voor realisatie van het project

B1.3.1 Alternatievenafweging in de aanvraag

De werkzaamheden maken de woningen energiezuiniger en de levensduur wordt verlengd. Door voor groot onderhoud en verduurzaming te kiezen, is het niet nodig om een geheel nieuwe bouwlocatie te zoeken. Door de huidige locatie te vernieuwen wordt gekozen voor een duurzame oplossing. In deze situatie zijn geen alternatieven beschikbaar. Een locatieafweging is niet gemaakt, gezien de te renoveren woningen nu eenmaal op deze locatie liggen. Ook is het uitvoeren van groot onderhoud en het verduurzamen op een andere locatie niet mogelijk, omdat het geen oplossing biedt voor de betreffende woningen.

Een alternatieve inrichting of werkwijze door bijvoorbeeld geen isolatiewerkzaamheden aan het dak uit te voeren is niet mogelijk. Dit zou niet resulteren in het beoogde doel; het verduurzamen van de woningen. Bij de werkzaamheden wordt rekening gehouden met de aanwezige soorten. Het behouden van de verblijfplaatsen in zijn huidige vorm is daarbij niet mogelijk. De woningen worden in de toekomst weer geschikt gemaakt als verblijfplaats. Door het nemen van mitigerende maatregelen, zoals het voorafgaand aan de werkzaamheden ongeschikt maken van de verblijfplaats, worden effecten op individuen voorkomen. Op die manier wordt afdoende rekening gehouden met de betreffende soorten en zorgvuldig gewerkt. In deze situatie is de gekozen inrichting en werkwijze het beste voor de aanwezige soorten. Daarnaast gaat het om een tijdelijke verstoring. In deze situatie is er geen gunstigere oplossing voorhanden.

B1.3.2 Toetsing van de alternatievenafweging

Het project is locatiespecifiek. De woningen hebben onderhoud nodig en dakisolatie is noodzakelijk om te kunnen voldoen aan duurzaamheids- en leefbaarheidseisen. Voor de uitvoering van de werkzaamheden en de planning wordt voldoende rekening gehouden met de huismus en de gewone dwergvleermuis. Omdat de werkzaamheden niet op een andere locatie of andere wijze uitgevoerd kunnen worden is voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

B1.4 Wettelijk belang van het project

B1.4.1 Motivatie wettelijk belang in de aanvraag

De voorgenomen activiteiten zijn volgens de aanvraag voor de huismus nodig in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid. Voor de gewone dwergvleermuis geldt het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Het onderhoud is enerzijds onderdeel van het noodzakelijke instandhoudingbeheer van de woningen en anderzijds wordt een verbetering nagestreefd. Daardoor gaan de woningen weer langer mee en wordt de isolatie van de woningen verbeterd. De woningen dateren uit de jaren 60 en deze zitten aan het einde van de levensduurcyclus. Door nu te investeren kunnen deze woningen voor 25 jaar door geëxploiteerd worden.

De werkzaamheden resulteren in een lager energieverbruik. Die energiebesparing levert een wezenlijk milieuvoordeel op, omdat een lager gasverbruik zorgt voor minder uitputting van fossiele brandstoffen en minder uitstoot van broeikasgassen. Klimaatverandering kan tot gevolg hebben dat soorten zich verplaatsen ten gevolge van verandering en/of het ongeschikt worden van habitat en het uitsterven van soorten en/of verandering in de voedselketen. Hoewel de toepassing van het tegengaan van de effecten van het broeikas effect een mondiale aangelegenheid is, is de ontwikkeling van en het streven naar reductie van emissies voor ieder individueel land een belangrijk politiek thema. Wil op mondiaal niveau de problematiek van het broeikas effect worden aangepakt, dan is ook op nationaal niveau investering nodig. Dergelijke investeringen bestaan uit kleinere lokale ontwikkelingen zoals het verbeteren van de isolatie van woningen. Het klimaatprobleem wordt zo bij de bron aangepakt. Daar komt bij dat energiebesparing en duurzaamheid hoog op de agenda staan van de woningcorporaties. Minister Spies (Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties), Aedes (vereniging van woningcorporaties), de Woonbond en Vastgoed Belang legden hun gezamenlijke ambities en doelstellingen vast in het geactualiseerde Koepelconvenant Energiebesparing Gebouwde Omgeving & Convenant Energiebesparing Huursector dat ze beiden op 28 juni 2012 ondertekenden. Hierin is opgenomen dat alle huurwoningen in 2020 gemiddeld een B-label moeten hebben. Dit geldt ook voor deze woningen. Het verduurzamen van de woningen wordt dan ook uitgevoerd conform het Aedes convenant.

Het verbeteren van het binnenmilieu van woningen, scholen en kindercentra is één van de speerpunten uit de Nationale aanpak Milieu en Gezondheid van de overheid (bron: www.rivm.nl). Door het groot onderhoud en de verduurzaming zullen de woningen technisch in betere staat verkeren en beter geïsoleerd zijn. Door isolatie van woningen en het verbeteren van de ventilatie kunnen enerzijds de energielasten sterk verlaagd worden en anderzijds het comfort en het binnenmilieu verbeterd worden. Door de woningen goed te isoleren kunnen we stellen dat vocht en tochtproblemen tot het verleden horen, hiermee wordt bijgedragen aan een verbetering van de volksgezondheid.

Mensen kunnen gezondheidsklachten ondervinden door vocht in de woning. Het is niet duidelijk welke specifieke factoren in een vochtige woning hiervoor verantwoordelijk zijn. Waarschijnlijk spelen huisstofmijten en schimmels een belangrijke rol. Ook kan vocht ervoor zorgen dat chemische stoffen zoals formaldehyde uit bouwmaterialen vrijkomen. Daarnaast kan ook een te droge woning tot gezondheidsklachten leiden. In onderzoek is een consistente associatie gevonden tussen vocht in de woning en het voorkomen van luchtwegsymptomen zoals hoesten en piepen. Het is waarschijnlijk dat schimmels een rol spelen in de relatie tussen vochtige woningen en gezondheidseffecten, maar een kwantitatieve onderbouwing hiervan (nog) ontbreekt (bron: www.rivm.nl). In het kader van de volksgezondheid is het dan ook belangrijk dat betreffende werkzaamheden worden uitgevoerd. Door de woningen vocht- en tochtvrij te maken, is er meer comfort voor de bewoner.

Daarnaast wordt voldaan aan de wens vanuit de overheid om asbesthoudend materiaal op te ruimen (saneren) richting 2024. De overheid probeert al tientallen jaren de risico's van de blootstelling aan asbest zo veel mogelijk te beperken. Zo waarschuwde de Inspectiedienst SZW vanaf de jaren dertig al voor de gevaren van asbest. Er zijn strenge regels ingevoerd door de inspectiedienst SZW, maar vastgesteld is dat zelfs met al deze maatregelen de risico's van blootstelling onvoldoende kunnen worden beheerst. Ook omdat nu goede vervangingsmiddelen beschikbaar zijn, heeft de overheid besloten het gebruik van nieuw asbest nu geheel te verbieden en hebben ze de wens om al het bestaande asbest op te ruimen.

B1.4.2 Toetsing aan wettelijk belang

Wij zijn van oordeel dat de wettelijke belangen, zoals weergegeven in de aanvraag, voldoende zijn aangetoond.

Renovatie en isolatie van woningbouw biedt een belangrijke verbetering van het binnenklimaat waardoor gezondheidsklachten minder kans krijgen. Daarnaast dragen duurzame woningen bij aan de energiebesparing.

B1.5 Beoordeling staat van instandhouding

Door een groot deel van Hardenberg te onderzoeken op aanwezigheid van de huismus en de gewone dwergvleermuis, kan een inschatting gemaakt worden hoe groot de lokale populaties van beide soorten zijn. De huismussen in het plangebied maken onderdeel uit van een (geschatte) populatie van minimaal 857 broedparen in Hardenberg. De aanwezige exemplaren van de gewone dwergvleermuizen maken deel uit van een (geschatte) populatie van 1800-2100 dieren. Beide soorten komen vrij algemeen voor in Hardenberg.

Er wordt voldoende rekening gehouden met de aanwezigheid van de huismus en de gewone dwergvleermuis. Omdat alle daken weer geschikt worden gemaakt als nestplaats voor de huismus en als voortplantingsplaats en rustplaats voor de gewone dwergvleermuis, is geen sprake van een permanent negatief effect op deze soorten. Er wordt voldoende rekening gehouden met de aanwezigheid van de huismus en de gewone dwergvleermuis. Omdat alle daken weer geschikt worden gemaakt als nestplaats voor de huismus en als voortplantingsplaats en rustplaats voor de gewone dwergvleermuis, is geen sprake van een permanent negatief effect op deze soorten.

Omdat de huismus en de gewone dwergvleermuis aanwezig blijven in het plangebied en buiten het plangebied ook voorkomen, is er geen sprake van een verslechtering van de staat van instandhouding van de huismus en wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de gewone dwergvleermuis in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

B1.6 Toetsing aan overige vereisten

Op basis van de Wnb²¹ houden wij bij onze besluiten rekening met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Ook nemen we regionale en lokale bijzonderheden mee in de overweging. Wij zien geen aanleiding om de gevraagde ontheffing te weigeren op basis van art. 1.10, derde lid Wnb.

B1.7 Eindconclusie toetsing

De gevraagde ontheffing van de verbodsbepalingen voor de huismus en de gewone dwergvleermuis kan op basis van de wettelijke en beleidsmatige regels worden verleend. De gunstige staat van instandhouding van de betrokken soorten worden niet aangetast. Er is geen andere bevredigende oplossing voor handen waarbij minder effecten op de beschermde soorten optreden. Er is een wettelijk belang aanwezig om de negatieve effecten op de betrokken soorten te rechtvaardigen. We verbinden wel voorschriften aan de ontheffing.

B1.8 Zorgplicht blijft altijd gelden

Ongeacht wat in het besluit is weergegeven geldt altijd de zorgplicht, zoals deze is weergegeven in de Wnb²². De zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dieren, planten en hun directe leefomgeving.

C Slotconclusie

Er zijn geen belemmeringen om de aangevraagde ontheffing vanwege het uitvoeren van onderhouds- en vervangingswerkzaamheden aan de Beatrixlaan, Irenestraat en de Lage Gaardenstraat in Hardenberg te verlenen. Om de bescherming van natuurwaarden zo goed mogelijk te borgen zijn aan de ontheffing voorschriften verbonden.

---

²¹ Wnb, art. 1.10, derde lid.

²² Art. 1.11, eerste en tweede lid

BIJLAGE 3 – Ligging van het plangebied

